CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 12 septembrie 2019[1]

Cauza C-666/18

IT Development SAS
împotriva
Free Mobile SAS

[cerere de decizie preliminară formulată de Cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța)]

„Întrebare preliminară – Dreptul de autor și drepturi conexe – Protecția juridică a programelor pentru calculator – Contract de licență pentru un program informatic – Acțiune în constatarea încălcării exercitată de autorul programului împotriva beneficiarului licenței – Natura regimului de răspundere aplicabil"

1. Titularul dreptului de autor asupra unui program pentru calculator a formulat o acțiune împotriva unuia dintre beneficiarii licenței (cu care încheiase contractul corespunzător) pentru motivul că acesta din urmă a efectuat modificări în programul respectiv fără consimțământul său. Acțiunea introdusă la o instanță franceză de prim grad, respinsă de aceasta, era întemeiată pe răspunderea derivată din încălcarea dreptului de autor (răspundere *ex delicto*), iar nu pe încălcarea clauzelor contractuale (răspundere *ex contracto*).

2. Instanța de apel trebuie să se pronunțe asupra calificării comportamentului pârâtului și să stabilească dacă el reprezintă o încălcare a drepturilor de autor (*contrafacere*) asupra programului sau o încălcare a obligațiilor sale contractuale. Problema cu care se confruntă aceasta constă în faptul că, în conformitate cu un principiu al dreptului francez, ca regulă generală, se poate introduce o acțiune *ex delicto* numai dacă între părți nu există o relație contractuală.

3. Prin cererea de decizie preliminară, instanța de apel solicită Curții să îi clarifice îndoielile prin interpretarea Directivelor 2004/48/CE[2] și 2009/24/CE[3].

1 Limba originală: spaniola.

2 Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 02, p. 56).

3 Directiva 2009/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (JO 2009, L 111, p. 16). Directiva 2009/24 codifică conținutul Directivei 91/250/CEE a Consiliului din 14 mai 1991 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (JO 1991, L 122, p. 42, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 114), care fusese modificat anterior.

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 2009/24

4. Conform considerentului (13):

„Drepturile exclusive ale autorului de a împiedica reproducerea neautorizată a operei acestuia ar trebui supuse unei excepții limitate în cazul unui program pentru calculator, pentru a permite reproducerea necesară din punct de vedere tehnic utilizării programului de către dobânditorul său legal. Aceasta înseamnă că actele de încărcare și de rulare necesare utilizării unei copii a programului dobândit legal, precum și corectarea erorilor acestuia nu pot fi interzise prin contract. În esența clauzelor contractuale specifice, inclusiv în cazul vânzării unei copii a programului, orice alt act necesar utilizării copiei unui program poate fi întreprins, în conformitate cu scopul prevăzut, de către un dobânditor legal al acestei copii."

5. Articolul 4 („Acte restricționate") alineatul (1) stabilește:

„Sub rezerva articolelor 5 și 6, drepturile exclusive ale titularului în înțelesul articolului 2 cuprind dreptul de a efectua sau de a autoriza:

(a) reproducerea permanentă sau provizorie a unui program pentru calculator, în totalitate sau parțial, prin orice mijloc și sub orice formă. În măsura în care încărcarea, prezentarea, rularea, transmiterea sau stocarea programului pentru calculator necesită o astfel de reproducere a programului, aceste acte de reproducere sunt supuse autorizării de către titularul dreptului;

(b) traducerea, adaptarea, dispunerea și orice altă transformare a programului pentru calculator și reproducerea rezultatelor acestor acte, fără a aduce atingere drepturilor persoanei care transformă programul pentru calculator;

(c) orice formă de distribuție publică, inclusiv închirierea originalului sau a copiilor unui program pentru calculator."

6. Articolul 5 („Excepții de la actele restricționate") alineatul (1) prevede:

„În absența unor clauze contractuale speciale, nu necesită autorizarea de către titular actele menționate la articolul 4 alineatul (1) literele (a) și (b), în cazul în care aceste acte sunt necesare pentru a permite dobânditorului legal să utilizeze programul pentru calculator conform destinației sale, inclusiv pentru a corecta erorile."

7. Articolul 6 („Decompilarea") prevede:

„(1) Autorizarea de către titular nu este necesară atunci când reproducerea codului și traducerea formei acestui cod în înțelesul articolului 4 alineatul (1) literele (a) și (b) este indispensabilă pentru obținerea informațiilor necesare interoperabilității unui program pentru calculator creat în mod independent de alte programe și sub rezerva ca următoarele condiții să fie îndeplinite:

(a) aceste acte sunt realizate de beneficiarul licenței sau de o altă persoană care are dreptul de utilizare a copiei unui program sau în numele acestora de către o persoană autorizată în acest scop;

[…]

(2) Dispozițiile alineatului (1) nu permit ca informațiile obținute în temeiul aplicării sale:

(a) să fie utilizate în alte scopuri decât realizarea interoperabilității programului pentru calculator creat în mod independent;

(b) să fie comunicate unor terți, cu excepția cazului în care acest lucru se dovedește necesar interoperabilității programului de calculator creat în mod independent; sau

(c) să fie utilizate pentru dezvoltarea, producerea sau comercializarea unui program pentru calculator a cărui expresie este în mod fundamental similară sau pentru orice alt act care încalcă dreptul de autor.

(3) În conformitate cu dispozițiile Convenției de la Berna privind protecția operelor literare și artistice, prezentul articol nu poate fi interpretat astfel încât să permită aplicarea sa într-un mod care aduce atingere în mod nejustificat intereselor legitime ale titularului dreptului sau exploatării normale a programului pentru calculator."

2. Directiva 2004/48

8. Conform considerentului (10):

„Obiectivul prezentei directive constă în apropierea acestor legislații pentru a asigura un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen, al proprietății intelectuale în cadrul pieței interne."

9. În considerentul (15) se arată că:

„Prezenta directivă nu ar trebui să aducă atingere dreptului material al proprietății intelectuale […]"

10. Articolul 2 („Domeniu de aplicare") stabilește:

„(1) Fără a aduce atingere mijloacelor prevăzute sau care pot fi prevăzute prin legislația comunitară sau internă, în măsura în care aceste mijloace sunt favorabile titularilor drepturilor, măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute prin prezenta directivă se aplică, în conformitate cu articolul 3, oricărei încălcări a drepturilor de proprietate intelectuală, prevăzute de legislația comunitară și/sau legislația internă a statului membru în cauză.

[…]

(3) Prezenta directivă nu aduce atingere:

(a) dispozițiilor comunitare care reglementează dreptul material al proprietății intelectuale […]"

11. Articolul 3 („Obligație generală") prevede:

„(1) Statele membre prevăd măsuri, proceduri și mijloace de reparație necesare pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală care intră sub incidența prezentei directive. Aceste măsuri, proceduri și mijloace de reparație trebuie să fie corecte și echitabile, nu trebuie să fie complicate în mod inutil sau costisitoare, ori să presupună termene nerezonabile sau să atragă întârzieri nejustificate.

(2) Măsurile, procedurile și mijloacele de reparație trebuie să fie de asemenea eficiente, proporționale și disuasive și să fie aplicate astfel încât să se evite crearea unor obstacole în calea comerțului legal și să se ofere protecție împotriva folosirii lor abuzive."

B. Dreptul francez. Codul proprietății intelectuale[4]

12. Articolul L122-6 subliniază:

„Sub rezerva dispozițiilor articolului L122-6-1, dreptul de exploatare care aparține autorului unui software cuprinde dreptul de a efectua și de a autoriza:

1° Reproducerea permanentă sau provizorie a unui software […]

2° Traducerea, adaptarea, dispunerea și orice altă modificare a unui software și reproducerea rezultatelor acestor acte […]

3° Introducerea pe piață cu titlu oneros sau gratuit, inclusiv închirierea exemplarului sau a exemplarelor unui software prin orice mijloace […]”

13. Articolul L122-6-1 prevede:

„I. Actele prevăzute la punctele 1° și 2° ale articolului L122-6 nu sunt supuse autorizării de către autor dacă sunt necesare pentru a permite utilizarea software-ului, în conformitate cu destinația sa, de către persoana care are dreptul de a-l utiliza, inclusiv pentru a corecta erorile.

Cu toate acestea, autorul poate să își rezerve prin contract dreptul de a corecta erorile și de a stabili condițiile speciale la care sunt supuse actele prevăzute la punctele 1° și 2° ale articolului L122-6, necesare pentru a permite utilizarea software-ului, în conformitate cu destinația sa, de către o persoană care are dreptul de a-l utiliza.”

14. Conform articolului L335-3:

„[…]

Constituie de asemenea contrafacere încălcarea unuia dintre drepturile autorului unui software definite la articolul L122-6.

[…]”

II. Situația de fapt și întrebarea preliminară

15. Printr-un contract încheiat la 25 august 2010[5], societatea Free Mobile, operator de telefonie mobilă, a obținut o licență pentru utilizarea unui software denumit „ClickOnSite”, titularul drepturilor de autor asupra acestuia fiind societatea IT Development.

16. La 18 iunie 2015[6], IT Development a chemat în judecată societatea Free Mobile pentru contrafacerea software-ului ClickOnSite, solicitând despăgubiri pentru prejudiciile suferite. Concret, aceasta i-a imputat modificarea codului-sursă al programului, în special prin crearea unor noi formulare, comportament care reprezenta o încălcare a articolului 6 din contractul de licență.

17. Free Mobile s-a opus acțiunii, invocând inadmisibilitatea și netemeinicia sa. În plus, ea a formulat o cerere reconvențională întemeiată pe abuzul de drept.

4 Directiva 2009/24 a fost transpusă prin Code de la propriété intellectuelle (Codul proprietății intelectuale, denumit în continuare „CPI”).

5 Modificat printr-un act adițional din 1 aprilie 2012.

6 Anterior, aceasta a solicitat instituirea unui sechestru în incintele altei societăți, subcontractantă a Free Mobile, care a fost pus în executare la 22 mai 2015.

18. Tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță din Paris, Franța) a pronunțat o hotărâre la 6 ianuarie 2017, prin care, pe de o parte, a respins ca inadmisibile cererile formulate de IT Development întemeiate pe răspunderea *ex delicto* și, pe de altă parte, a respins cererea reconvențională.

19. IT Development a declarat apel împotriva acelei hotărâri la Cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), în care și-a reiterat pretențiile invocate în fața instanței de prim grad „referitoare la contrafacere", solicitând însă, în subsidiar, obligarea Free Mobile, „în temeiul contractului", la repararea prejudiciilor cauzate.

20. Free Mobile a solicitat menținerea hotărârii primei instanțe, mai puțin în ceea ce privește respingerea cererii reconvenționale.

21. Instanța de apel a considerat că se impune formularea unei cereri de decizie preliminară și invocă următoarele motive în acest sens:

– Încă din secolul al XIX-lea, dreptul francez al răspunderii civile se întemeiază pe principiul necumulării răspunderilor *ex delicto* și *ex contracto*, ceea ce presupune că: a) răspunderea contractuală și răspunderea delictuală a unei persoane nu poate fi angajată pentru aceleași fapte, și că b) răspunderea delictuală este înlăturată în favoarea răspunderii contractuale atunci când, pe de o parte, părțile au încheiat un contract valabil și, pe de altă parte, prejudiciul suferit de una dintre părți este rezultatul neexecutării sau al executării necorespunzătoare a uneia dintre obligațiile contractuale.

– Dreptul francez consideră că contrafacerea, care constituie, la origine, o infracțiune, determină angajarea răspunderii delictuale, iar nu a celei rezultând din neexecutarea unui contract.

– Având în vedere că părțile erau legate prin contractul din 25 august 2010 și că se susținea că prejudiciul rezulta din neîndeplinirea clauzelor acestui contract, instanța de prim grad a înlăturat prin hotărârea sa răspunderea *ex delicto* în favoarea răspunderii contractuale. În consecință, ea a respins acțiunea în contrafacere, asimilată acțiunii în răspundere delictuală, ca inadmisibilă.

– Cu toate acestea, nu este lipsit de relevanță faptul că IT Development susține că „acțiunea în contrafacere nu ar fi, prin natura sa, o acțiune în răspundere delictuală, ci ar putea rezulta și din neexecutarea unui contract".

– Astfel, contrafacerea este definită în sensul cel mai larg al său ca orice încălcare a unui drept de proprietate intelectuală și, în cazul special prevăzut la articolul L335-3 din CPI, ca „încălcarea unuia dintre drepturile autorului unui software" [definite la articolul L122-6 din CPI].

– Nici aceste dispoziții, nici vreo altă dispoziție a dreptului francez referitoare la contrafacere nu prevede în mod expres că aceasta se aplică numai în cazul în care părțile nu au încheiat un contract.

– Chiar dacă pot fi calificate drept excepții de la principiul necumulării, există dispoziții în dreptul francez care demonstrează faptul că acțiunea în contrafacere poate fi exercitată în materie de brevete și de mărci împotriva deținătorului unei licențe care a încălcat limitele contractului său [7].

7 Instanța de apel menționează, în acest sens, două articole: articolul L613-8 al treilea paragraf, în materia licențelor pentru brevete, și articolul L714-1, în materia licențelor pentru mărci.

– Articolele L122-6 și L122-6-1 din CPI, care prevăd determinarea în temeiul contractului a modalităților de modificare a unui software, nu exclud, în asemenea cazuri, introducerea unei acțiuni în contrafacere. Această situație se regăsește și în cazul articolelor 4 și 5 din Directiva 2009/24, pe care articolele menționate mai sus le transpun în dreptul intern.

– În sfârșit, articolul 2 din Directiva 2004/48 prevede cu caracter general că măsurile, procedurile și mijloacele de reparație se aplică oricărei încălcări a drepturilor de proprietate intelectuală, fără a distinge dacă această încălcare rezultă sau nu din neexecutarea unui contract.

22. În acest context, Cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) adresează Curții următoarea întrebare preliminară:

„Faptul că un deținător de licență de software nu respectă termenii unui contract de licență de software (prin expirarea unei perioade de testare, depășirea numărului de utilizatori autorizați sau a unei alte unități de măsură, cum ar fi procesoarele care pot fi utilizate pentru a executa instrucțiunile software-ului, sau prin modificarea codului-sursă al software-ului atunci când licența rezervă acest drept titularului inițial) constituie:

– o contrafacere (în sensul Directivei 2004/48 din 29 aprilie 2004) suferită de titularul dreptului de autor cu privire la software, care este rezervat de articolul 4 din Directiva 2009/24/CE din 23 aprilie 2009 privind protecția juridică a programelor pentru calculator,

– sau poate face obiectul unui regim juridic distinct, precum regimul răspunderii contractuale de drept comun?"

III. Procedura în fața Curții și observațiile părților

23. Decizia de trimitere a fost înregistrată la grefa Curții la 25 octombrie 2018.

24. Au depus observații scrise societățile IT Development și Free Mobile, guvernul francez și Comisia. Nu s-a organizat o ședință, deoarece Curtea a considerat că nu este necesară.

IV. Analiza întrebării preliminare

A. Observații preliminare

1. Cu privire la domeniul de aplicare al întrebării preliminare

25. Free Mobile susține că întrebarea preliminară este parțial inadmisibilă deoarece are caracter ipotetic în ceea ce privește trei dintre presupusele încălcări ale obligațiilor contractuale enumerate în decizia de trimitere (expirarea perioadei de testare, depășirea numărului de utilizatori autorizați și depășirea unei alte unități de măsură). Singura încălcare a contractului care are legătură cu litigiul principal ar fi cea constând în modificarea codului-sursă.

26. Instanța de trimitere prezintă cele patru situații descrise la același nivel, drept manifestări ale unui singur comportament, însă Free Mobile are dreptate atunci când susține că ele nu sunt în mod obligatoriu identice, din perspectivă juridică, și, mai ales, că primele trei nu au legătură cu situația de fapt în litigiu. Prin urmare, răspunsul la întrebarea preliminară nu trebuie extins la comportamentele respective.

27. Directiva 2009/24 se referă în special la protecția juridică a programelor pentru calculator, pe care statele membre trebuie să le-o garanteze, prin dreptul de autor, în calitate de opere literare în înțelesul Convenției de la Berna din 9 septembrie 1886 [articolul 1 alineatul (1)].

28. Cu toate acestea, programele pentru calculator prezintă caracteristici care presupun un tratament diferit față de cel acordat altor opere protejate de drepturile de autor. Pentru ca dobânditorul programului să îl poată utiliza în conformitate cu scopul prevăzut, anumite posibilități care, în temeiul legii, fac parte din monopolul caracteristic al titularului dreptului de proprietate intelectuală sunt excluse, tot în temeiul legii, tocmai ca urmare a caracterului special al operei protejate.

29. Conform acestui model, în timp ce articolul 4 din Directiva 2009/24 prevede drepturi exclusive ale titularului programului pentru calculator[8], articolele 5 și 6 stabilesc excepții sau „limitări interne" cu privire la drepturile respective, de origine legală[9].

30. Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2009/4 permite modificarea, prin contract, a regimului de protecție și a excepțiilor stabilite de directiva însăși. Deși, în principiu, nu este necesară autorizarea titularului dreptului de autor pentru anumite acțiuni, este posibil, prin intermediul unor clauze contractuale speciale convenite cu deținătorul licenței, ca titularul programului să recupereze exclusivitatea asupra anumitor drepturi dintre cele enumerate la articolul 4. În această ipoteză, temeiul juridic al dreptului titularului este reprezentat de contract, iar nu de lege; în mod analog, răspunderea deținătorului licenței care încalcă dreptul de exclusivitate al titularului rezultă de asemenea din contract, iar nu din lege.

31. Revine instanței de trimitere sarcina de a determina dacă împrejurările din litigiul principal corespund situațiilor de fapt enumerate de Directiva 2009/24 (și de normele naționale de transpunere), în special, la articolul 5 alineatul (1), în ceea ce privește posibilitățile rezervate de către titularul programului în temeiul contractului.

32. În cazul în care corespund, calificarea litigiului pe fond ar putea fi numai una contractuală. Prin urmare, nu ar intra în discuție principiul necumulării, aplicabil în dreptul francez, a cărui compatibilitate cu Directivele 2004/48 și 2009/24 stă la baza întrebării preliminare adresate.

33. Observațiile pe care le vom prezenta în continuare abordează întrebarea preliminară dintr-o perspectivă mai largă, și anume în ipoteza în care comportamentul deținătorului licenței ar putea fi calificat, în mod simultan, atât ca neexecutare a contractului, cât și ca încălcare a unei obligații generale de a respecta dreptul de autor în conformitate cu limitele sale stabilite prin lege (corolar, în definitiv, al regulii *alterum non laedere*). În această situație, ar fi aplicabil principiul necumulării.

2. Cu privire la fond. Abordare

34. Guvernul francez și Comisia consideră că Directiva 2004/48 nu impune un regim de răspundere determinat. Soluția la problemele ridicate ar ține, așadar, de autonomia procedurală a statelor membre, care este condiționată de principiile echivalenței și efectivității.

35. Părțile din litigiul principal, precum și Comisia au adăugat, în susținerea pozițiilor lor, alte argumente. Mai întâi, acestea fac referire la Hotărârea din 18 aprilie 2013[10], pronunțată în cadrul unui recurs în care Curtea s-a pronunțat cu privire la caracterul – contractual sau extracontractual – al unui litigiu care prezintă similitudini cu prezentul.

8 Curtea a interpretat articolul 1 alineatul (2) din Directiva 91/250 în sensul că acesta protejează programul pentru calculator sub toate formele sale, inclusiv codul-sursă (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, punctul 35).

9 În ceea ce privește excepțiile de la actele care fac obiectul limitărilor prevăzute la articolul 5 din Directiva 91/250 (identic cu articolul 5 din Directiva 2009/24) în cadrul unui contract de licență, a se vedea Hotărârea din 2 mai 2012, SAS Institute Inc. (C-406/10, EU:C:2012:259).

10 Hotărârea Comisia/Systran și Systran Luxembourg (C-103/11 P, EU:C:2013:245), denumită în continuare „Hotărârea Systran".

36. Free Mobile, invocă, în plus, articolul 8 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 [11], conform căruia orice încălcare a dreptului de proprietate intelectuală creează o obligație de reparație de natură extracontractuală.

37. În sfârșit, Free Mobile și Comisia fac referire la jurisprudența Curții cu privire la Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 [12], potrivit căreia răspunderea necontractuală ar avea caracter rezidual în dreptul Uniunii.

38. Având în vedere că, în cazul în care vreunul dintre argumentele respective ar prevala, ar putea să nu fie necesară analizarea Directivelor 2009/24 și 2004/48, vom efectua această analiză în primul rând, deși, în prealabil, vom examina principiul necumulării în dreptul francez.

B. Principiul necumulării în dreptul francez. Excepții

39. Principiul necumulării presupune ca punct de plecare o faptă care poate constitui, în același timp, o neexecutare (sau o executare necorespunzătoare) a unui contract și încălcarea unei obligații de origine legală. Prin urmare, cererea de despăgubire ar putea avea două temeiuri juridice – contractual și extracontractual – care, în general, sunt asociate unor regimuri procedurale diferite [13].

40. În această situație, reclamantului i se poate acorda posibilitatea să opteze între cele două temeiuri juridice (Țările de Jos, Germania și Regatul Unit) sau să aleagă unul în defavoarea celuilalt (Franța și Belgia). În acest din urmă caz, poate că noțiunea de *necumulare* ar putea fi înlocuită cu noțiunea de *neoptare*.

41. Au fost invocate mai multe argumente pentru principiul necumulării. Pe de o parte, din punct de vedere practic, acest principiu îl împiedică pe reclamant să aleagă în mod discreționar regimul răspunderii aplicabil; astfel, se protejează acordul și se menține forța obligatorie a contractelor. Pe de altă parte, este evitată o răspundere civilă excesiv de extinsă (precum cea prevăzută la articolul 1242 din Codul civil francez), care nu este stabilită de părți și care poate compromite echilibrul contractual.

42. Trebuie amintit, totuși, că ordinea juridică franceză permite excepții de la principiul menționat: această situație se regăsește în special în ceea ce privește brevetele și mărcile [14]. În ambele cazuri, soluția are antecedente în dreptul Uniunii [15].

11 Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale („Roma II") (JO 2007, L 199, p. 40).

12 Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

13 Aceste diferențe privesc, de exemplu, competența jurisdicțională, prescrierea acțiunilor respective, dovezile sau întinderea reparației.

14 A se vedea nota de subsol nr. 7 de mai sus, care indică legile franceze corelative la care face referire instanța de trimitere.

15 În ceea ce privește brevetul, articolul 43 din Convenția (niciodată intrată în vigoare) de la Luxemburg din 15 decembrie 1975, care a fost ratificată de Franța (Legea nr. 77-681 din 30 iunie 1977, JO din 1 iulie 1977, p. 3479). În ceea ce privește marca, acesta este rezultatul transpunerii articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2008, L 299, p. 25). Conținutul dispoziției este preluat la articolul 25 alineatul (2) din Directiva (UE) 2015/2436 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2015, L 336, p. 1). A se vedea de asemenea articolul 25 alineatul (2) din Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1).

43. Printre motivele care ar explica derogările de la principiul neoptării în aceste domenii figurează considerațiile referitoare la epuizarea drepturilor de proprietate industrială, care ar fi irelevante în ceea ce privește drepturile de autor [16]. Explicația menționată nu pare să fie adecvată în ceea ce privește programele pentru calculator [17], însă este cert că, în ceea ce privește licența aferentă acestora, nici dreptul Uniunii, nici dreptul francez nu conțin dispoziții similare celor aplicabile mărcilor sau brevetelor. Prin urmare, în Franța, regula necumulării se aplică în această materie, cu toate că punerea sa în aplicare întâmpină anumite dificultăți [18].

C. Calificarea în alte contexte: Hotărârea Systran și Regulamentul „Roma II”

1. Hotărârea Systran

44. În Hotărârea Systran, Curtea s-a pronunțat cu privire la un litigiu, care prezenta similitudini cu cel supus analizei, cu ocazia soluționării unui recurs declarat împotriva Hotărârii Tribunalului din 26 decembrie 2010 [19].

45. Conform situației de fapt din cauza respectivă, Comisia și Grupul Systran s-au aflat în raporturi contractuale timp de mai mulți ani în temeiul unei serii de contracte pentru utilizarea, de către Comisie, a unui program de traducere automată al cărui titular era Grupul Systran. Ulterior, Comisia a utilizat serviciile altui prestator pentru menținerea și pentru ameliorarea lingvistică a sistemului său de traducere automată. În opinia Systran, prin acest comportament, Comisia i-a încălcat drepturile de proprietate intelectuală, motiv pentru care a formulat o acțiune împotriva sa la Tribunal.

46. Comisia a solicitat respingerea acțiunii ca inadmisibilă din cauza lipsei competenței Tribunalului, având în vedere caracterul contractual al litigiului: întrucât nu există o clauză compromisorie, litigiile de această natură revin instanțelor naționale. Având în vedere că excepția respectivă a fost respinsă, Comisia a declarat recurs.

47. Curtea a anulat hotărârea Tribunalului, pentru motivul că încălca dispozițiile în materia competenței judiciare, și i-a imputat acestuia faptul că a concluzionat în mod eronat că litigiul prezenta un caracter extracontractual.

48. Aprecierea naturii contractuale a litigiului a avut loc în contextul repartizării competențelor între instanțele Uniunii și cele naționale, în vederea soluționării acțiunilor în despăgubire introduse împotriva instituțiilor Uniunii. Curtea a subliniat că noțiunea de răspundere extracontractuală, în sensul articolului 235 CE și al articolului 288 al doilea paragraf CE [în prezent, articolul 268 TFUE și, respectiv, articolul 340 alineatul (2) TFUE], are un caracter autonom și trebuie interpretată în lumina finalității sale, și anume aceea de a permite repartizarea menționată [20].

16 P. Léger, „La nature de la responsabilité dans l'hypothèse de la violation du périmètre d'une licence de logiciel”, în *Recueil Dalloz*, 2018, p. 1320, în secțiunea I. A.

17 A se vedea articolul 4 alineatul (2) din Directiva 2009/24, precum și Hotărârea din 12 octombrie 2016, Ranks și Vasiļevičs (C-166/15, EU:C:2016:762).

18 Astfel, Cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris), în Hotărârea din 10 mai 2016 (Paris, pôle 5, nr. 14/25055, https://www.doctrine.fr/d/CA/Paris/2016/R4668A71A97317DB905E0), a declarat inadmisibilă acțiunea în constatarea încălcării drepturilor de autor într-o cauză care avea ca obiect un diferend între părți în ceea ce privește sfera de aplicare a unei licențe și aspectul dacă aceasta includea programele pentru calculator. Cu un an înainte, Cour d'appel de Versailles (Curtea de Apel Versailles, Franța), în Hotărârea din 1 septembrie 2015 (nr. 13/08074), a reținut că acțiunea privind exploatarea programului în beneficiul unor terți care nu au fost menționați la momentul încheierii contractului era „relatif aux droits patrimoniaux concédés et rélève tant de la responsabilité contractuelle que de l'atteinte portée au droit d'auteur”. Cu toate acestea, există interpretări diferite ale hotărârii respective: a se vedea Hadadd, S., și Casanova, A. (RLDI, 2015, nr. 121). Prin Hotărârea Cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) din 23 mai 2007, Sté Tech-Airport/Sté Arkad Informatique și alții, nr. 06/09541, RLDI 2007, nr. 28, obs. L. Costes et J.-B. Auroux, acțiunea în contrafacere pentru utilizarea software-ului s-a admis în afara limitelor contractuale.

19 Hotărârea Systran și Systran Luxembourg/Comisia (T-19/07, EU:T:2010:526).

20 Hotărârea Systran, punctul 62.

49. Nu excludem ca din Hotărârea Systran să se poată deduce anumite repere pentru prezenta cauză. Cu toate acestea, nu credem că trebuie să se deducă drept corolar al hotărârii respective ce calificare a răspunderii (contractuală sau extracontractuală) se impune într-un context complet diferit, precum cel al transpunerii Directivelor 2009/24 și 2004/48.

50. Obiectivele acestor două directive constau în armonizarea protecției materiale a dreptului de proprietate intelectuală asupra programelor informatice și, respectiv, a mecanismelor de protecție jurisdicțională a drepturilor de proprietate intelectuală, ambele foarte îndepărtate de obiectivul la care se limita Hotărârea Systran. Raționamentul acesteia, *a fortiori*, nu poate înlocui principiile care, în ordinea internă a statelor membre, caracterizează cele două tipuri de răspundere și determină regimul procedural aplicabil acestora.

2. Calificarea în Regulamentul „Roma II”

51. Trebuie să se respingă de asemenea argumentele întemeiate pe includerea încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală în Regulamentul „Roma II” privind legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale.

52. Contrar susținerilor Free Mobile, regulamentul menționat nu definește încălcarea unui drept de proprietate intelectuală ca o faptă prejudiciabilă din care rezultă o obligație extracontractuală. Acesta stabilește legea aplicabilă „obligațiilor necontractuale care decurg din încălcarea unui drept de proprietate intelectuală” [articolul 8 alineatul (1)]. În cazul în care, astfel cum se poate întâmpla în cazul programelor pentru calculator, drepturile exclusive ale autorului programului care sunt încălcate au la bază un contract [21], legea aplicabilă nu se stabilește în conformitate cu Regulamentul Roma II, ci în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 593/2008 [22].

D. Cu privire la caracterul rezidual al răspunderii necontractuale: Regulamentul nr. 1215/2012

53. Nu trebuie să se rețină nici argumentul întemeiat pe definiția răspunderii delictuale utilizată de Curte în contextul Regulamentului nr. 1215/2012.

54. Definiția respectivă, care cu siguranță pare să confere răspunderii delictuale un caracter secundar, poate fi utilizată numai pentru delimitarea alineatului (1) de alineatul (2) al articolului 7 din regulamentul menționat, cu scopul de a evita o suprapunere a lor care le-ar face parțial inutile. Această delimitare se efectuează în contextul determinării competenței jurisdicționale internaționale în cauzele transfrontaliere și respectă principiile specifice contextului respectiv, astfel încât nu poate fi extrapolată la alte domenii, precum cel al prezentei întrebări preliminare.

21 A se vedea punctul 30 din prezentele concluzii.

22 Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6).

E. Protecția programelor pentru calculator.

1. Domeniul de aplicare al Directivelor 2009/24 și 2004/48

a) Directiva 2009/24

55. Directiva 2009/24 recunoaște importanța crucială a tehnologiei informatice pentru dezvoltarea industrială a Uniunii. Constatând efectele negative ale anumitor divergențe dintre legislațiile statelor membre asupra funcționării pieței interne în ceea ce privește programele pentru calculator, aceasta stabilește reguli de natură materială [23] menite să le combată.

56. Directiva include în domeniul său de aplicare protecția dreptului titularului programului, atât în contextul relațiilor contractuale referitoare la programul respectiv, cât și în ceea ce privește relațiile dintre titular și terți. În special, există excepții privind drepturile exclusive (prevăzute la articolul 4) care se justifică în special în contextul unui contract: acesta este cazul excepției de care beneficiază dobânditorul legal al programului [articolul 5 alineatul (1)] sau „persoan[a] care are dreptul de utilizare a programului pentru calculator" [articolul 5 alineatul (2)]. O trimitere explicită la relația dintre titularul dreptului și beneficiarul licenței figurează la articolul 6 alineatul (1) litera (a).

b) Directiva 2004/48

57. Directiva 2004/48, spre deosebire de Directiva 2009/24, nu conține norme de drept material, ci norme procedurale. Punctul său de plecare este acela că trebuie să existe mijloace eficiente de protecție a proprietății intelectuale, deoarece, în lipsa lor, inovația și creația sunt descurajate, iar investițiile reduse [considerentul (3)]. Pentru a limita diferențele existente între statele membre în ceea ce privește aceste mijloace și capacitatea lor de a denatura piața internă, directiva menționată stabilește dispoziții comune de natură procedurală sau care fac parte din sfera procedurii.

58. Domeniul de aplicare al Directivei 2004/48 este delimitat de trei elemente: obiectul protejat (drepturile), întinderea protecției (încălcările) și măsurile de protecție (mecanisme de protecție armonizate).

59. În ceea ce privește obiectul, măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute prin directivă se aplică „oricărei încălcări a drepturilor de proprietate intelectuală, prevăzute de legislația comunitară și/sau legislația internă a statului membru în cauză" [articolul 2 din directivă, în acord cu considerentul (13) al acesteia] [24].

60. În prezenta cauză, dreptul de autor afectat este prevăzut atât de Directiva 2009/24, cât și de CPI (articolele L112-2, L122-6 și L122-6-1), motiv pentru care el intră sub incidența Directivei 2004/48.

23 Cu excepția articolului 7, Directiva 2009/24 nu conține dispoziții procedurale.

24 Versiunea în limba franceză a articolului 2 se referă la *încălcările* prevăzute de legislația națională sau de reglementarea Uniunii („à toute atteinte aux droits de propriété intellectuelle prévue"), în timp ce versiunile în limbile germană, spaniolă, italiană și portugheză asociază prevederea cu drepturile de proprietate intelectuală; această situație se regăsește și în considerentul (13) al directivei în versiunea în limba franceză. Articolul 2 din Propunerea de directivă, COM(2003) 46 final, în limba franceză, are aceeași abordare și nu există propuneri de modificare în acest sens în Raportul Parlamentului din 5 decembrie 2003, A5-0468/2003. Versiunea în limba engleză a articolului 2 alineatul (1) este neutră și nu permite să se determine dacă este sau nu este în concordanță cu versiunea în limba franceză. În caz de neconcordanță între versiunile lingvistice ale unei dispoziții de drept al Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte, ceea ce conduce la concluzia că drepturile de proprietate intelectuală trebuie să fie incluse în legislațiile naționale sau în dreptul Uniunii.

61. În ceea ce privește încălcările cărora li se aplică Directiva 2004/48, noțiunea trebuie să primească o interpretare autonomă, care să ia în considerare contextul și obiectivele normei. Adjectivul „oricărei”, utilizat la articolul 2, și scopul global al directivei permit să se interpreteze că aceasta include orice încălcare, inclusiv cea care rezultă din nerespectarea unei clauze contractuale privind exploatarea unui drept de proprietate intelectuală, și, prin urmare, posibilitățile acordate prin lege exclusiv titularului său.

62. În ceea ce privește măsurile de protecție, articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2004/48 nu înlătură protecția care este oferită în mod specific de alte dispoziții comunitare. Printre ele se află articolul 7 din Directiva 91/250 (în prezent, articolul 7 din Directiva 2009/24). Având în vedere că situațiile reglementate în acesta din urmă nu corespund celor descrise în întrebarea preliminară, acest aspect al directivei nu contrazice concluzia anterioară privind aplicarea sa în speță.

2. Mijloace, proceduri și acțiuni pentru protecția dreptului titularului programului pentru calculator

a) Directiva 2009/24

63. Directiva 2009/24 impune legiuitorului național obligația de a proteja programele pentru calculator prin intermediul drepturilor de autor asupra unei opere literare, însă nu asociază acestei obligații un regim juridic preferențial sau un regim juridic cu excluderea altuia. Cu alte cuvinte, aceasta nu reglementează aspectul dacă cererea formulată ca urmare a încălcării dreptului de autor, atunci când rezultă din neexecutarea unui contract, trebuie canalizată prin intermediul regimului de răspundere contractuală de drept comun sau dacă ea se poate întemeia pe un alt regim, precum cel prevăzut în Franța în materia contrafacerii.

b) Directiva 2004/48

64. Directiva 2004/48 nu impune nicio modalitate procedurală specifică pentru angajarea răspunderii ca urmare a unei neexecutări a unui contract din care rezultă o încălcare a unui drept de autor [25].

65. Articolul 3 din directivă prevede, în schimb, că măsurile, procedurile și mijloacele de reparație adoptate de statele membre pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie corecte, echitabile, eficiente, proporționale și disuasive, nu trebuie să fie complicate în mod inutil sau costisitoare, nu trebuie să presupună termene nerezonabile sau să atragă întârzieri nejustificate, trebuie să fie aplicate astfel încât să se evite crearea unor obstacole în calea comerțului legal și să se ofere protecție împotriva folosirii lor abuzive.

66. Nu se poate deduce din aceste condiții că Directiva 2004/48 tinde să favorizeze protecția jurisdicțională care, în Franța, îmbracă forma acțiunii în contrafacere [26].

67. Teoretic vorbind, s-ar putea considera că cererea formulată în contextul procedural specific contrafacerii oferă o protecție mai sporită titularului programului pentru calculator: cauzele sunt atribuite anumitor instanțe (articolul L331-1 din CPI), regimul reparației include posibilitatea de a obține obligarea la plata unor despăgubiri mai mari decât cele pe care le implică reparația integrală

25 Cu ocazia aprecierii necesității de armonizare în acest domeniu, în propunerea Comisiei se arăta că „este important să se ia în considerare tradițiile juridice și situația specifică fiecărui stat membru”. A se vedea COM(2003) 46, p. 17. Pe de altă parte, statele membre sunt obligate prin instrumentele internaționale privind proprietatea intelectuală și industrială administrate de OMPI, precum și prin Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală (TRIPS), care conțin dispoziții pentru protecția drepturilor de proprietate intelectuală. Directiva prevede în mod expres că acestea nu trebuie să afecteze obligațiile internaționale asumate de statele membre în temeiul instrumentelor respective [a se vedea considerentele (4)-(6)].

26 Articolul L331 din CPI, în diversele sale paragrafe, reglementează acțiunile civile și acțiunile privind dreptul de proprietate literală și artistică. Concret, articolul L331-1-4 se referă la „condamnările civile pentru contrafacere”.

(articolul L331-1-3 din CPI), se poate recurge la măsurile de *saisi-contrefaçon* prevăzute la articolele L332-1-L332-4 din CPI. Totuși, chiar și în această situație [27], faptul că normele menționate nu sunt aplicabile unei cereri întemeiate pe un contract (prin extensie, faptul că reclamantului nu i se oferă posibilitatea de a opta între acțiunea în contrafacere și acțiunea în răspundere contractuală de drept comun) nu implică în mod obligatoriu încălcarea obligației de protecție prevăzute de Directiva 2004/48.

68. Legiuitorul Uniunii nu prevede obligația ca măsurile, procedurile și mijloacele de reparație adoptate de statele membre pentru a asigura protecția proprietății intelectuale să întrunească caracteristicile enumerate la articolul 3 din Directiva 2004/48 la modul superlativ absolut, cu alte cuvinte să fie *cele mai* eficiente, *cele mai* disuasive sau să creeze *cele mai puține* obstacole în calea comerțului legal. Nu trebuie ignorat faptul că directiva are un caracter „*de minimis*" [articolul 2 alineatul (1)].

69. *A priori*, nu există motive pentru a considera că, atunci când dreptul național prevede că cererea pentru încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală trebuie formulată în cadrul regimului răspunderii contractuale de drept comun, acesta o face în temeiul unor măsuri, proceduri sau mijloace de reparație care nu respectă cerințele prevăzute la articolul 3 din Directiva 2004/48. Aprecierea acestui aspect revine, în orice caz, instanței de trimitere.

70. Pe de altă parte, este obligatoriu ca orice modalitate procedurală de care dispune titularul dreptului afectat să respecte toate cerințele prevăzute de Directiva 2004/48, cele de la articolul 3, precum și pe celelalte. Astfel, de exemplu, dacă articolul 13 prevede obligația de a stabili daunele interese luând în considerare „toate aspectele necesare", menționând explicit o parte din ele, compatibilitatea dreptului național cu această normă impune ca aprecierea respectivă să se efectueze atât cu ocazia soluționării unei acțiuni în contrafacere, cât și a alteia întemeiate pe răspunderea contractuală de drept comun. Dacă această protecție este asigurată, nu există niciun impediment – din perspectiva dreptului Uniunii – față de vreuna dintre cele două căi jurisdicționale și nici, prin extensie, față de principiul necumulării.

F. Autonomia procedurală și limitele libertății legiuitorului național

71. Directiva 2004/48 are un domeniu de aplicare limitat [28], iar nivelul său de protecție este, după cum am menționat, „*de minimis*". Astfel cum am arătat deja, printre aspectele nereglementate de aceasta se află mijlocul de reparație sau tipul acțiunii la care se recurge pentru a reclama încălcări ale dreptului de proprietate intelectuală care reprezintă, în același timp, o neexecutare a unor obligații contractuale [29].

72. Or, în lipsa unor norme procedurale care să decurgă din Directiva 2004/48 sau pentru dezvoltarea celor pe care aceasta le conține, legiuitorului național îi revine sarcina de a stabili cadrul procesual menit să garanteze protecția drepturilor prevăzute de aceasta. Trebuie să facă acest lucru respectând dispozițiile directivei însăși și, în orice caz, principiile echivalenței și efectivității [30].

27 În contrapartidă, reclamantul trebuie să dovedească originalitatea programului, din care rezultă protecția sa atât în ceea ce privește dreptul de autor, cât și sub aspect delictual. Alte elemente relevante, precum termenele de prescripție, sunt identice indiferent de tipul acțiunii.

28 Hotărârea din 10 aprilie 2014, ACI Adam și alții (C-435/12, EU:C:2014:254, punctul 61).

29 Directiva menționată nu abordează nici alte aspecte care ar putea varia în funcție de tipul acțiunii, precum natura instanței (de drept comun sau specializată) care va fi sesizată cu eventualele litigii sau termenele pentru introducerea acțiunii. Inclusiv în ceea ce privește aspectele prevăzute de directivă, care au trebuit transpuse în ordinile naționale, gradul de materializare al Directivei 2004/48 nu este întotdeauna egal, coexistând atât dispoziții precise, cât și altele mai deschise.

30 A se vedea Hotărârea din 21 iunie 2017, W și alții (C-621/15, EU:C:2017:484, punctul 25).

1. Echivalența

73. Condiția echivalenței presupune ca normele procedurale naționale să nu trateze acțiunile întemeiate pe dreptul Uniunii într-un mod mai puțin favorabil decât cele similare întemeiate pe dreptul național. Analiza se desfășoară în două etape: în primul rând, se identifică acțiunea comparabilă în dreptul național și, ulterior, se efectuează comparația în sine.

74. Cu toate că instanța națională este cea care trebuie să determine dacă situația descrisă (tratamentul mai puțin favorabil) există în materia drepturilor de autor asupra programelor pentru calculator în Franța, dosarul nu conține niciun indiciu în acest sens. Dimpotrivă, pare să existe un singur regim aplicabil în mod nediferențiat oricărei încălcări a drepturilor respective (care include interdicția cumulării acțiunilor, în termenii deja expuși). Prin urmare, nu se ridică probleme privind echivalența, astfel că litigiul s-ar plasa numai în contextul principiului efectivității mecanismelor procedurale prevăzute de dreptul național.

75. Cu toate acestea, instanța de trimitere face aluzie la tratamentul diferențiat al acțiunii în contrafacere a unui program pentru calculator față de cele în constatarea încălcării brevetelor și a mărcilor. Considerăm, totuși, că nu există elemente de comparație suficiente între cele două tipuri de acțiuni.

76. În primul rând, acțiunea în contrafacerea brevetelor și a mărcilor asigură protecția drepturilor exclusive ale titularului, a căror origine este legală. În schimb, în ceea ce privește programele pentru calculator, anumite acte care, în cadrul regimului de drept comun al proprietății intelectuale, ar necesita autorizația titularului, sunt scutite de aceasta prin lege, astfel încât titularul își recuperează exclusivitatea numai dacă acest lucru este convenit prin contract. Altfel spus, în funcție de actul vizat, punctul de plecare poate fi diferit de cel care există în materia brevetelor și a mărcilor.

77. În al doilea rând, atât în Franța, cât și la nivel internațional, dezbaterea asupra protecției programelor pentru calculator prin intermediul brevetelor sau a drepturilor de autor a fost soluționată în favoarea acestora din urmă. Conform articolului L611-10 alineatul 2 litera c) din CPI, programele pentru calculator nu pot fi brevetate.

2. Efectivitate

78. Din perspectiva principiului efectivității, ceea ce este decisiv pentru prezenta cauză este aspectul dacă reglementarea franceză aplicabilă protecției programelor informatice face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor de autor conferite de dreptul Uniunii, prin faptul că nu permite titularului unui program să introducă o acțiune în contrafacere atunci când (și întrucât) încălcarea drepturilor respective implică în același timp o neexecutare a unor obligații contractuale.

79. În opinia noastră, simpla existență a acțiunii în răspundere contractuală permite să se afirme că protecția jurisdicțională a dreptului de autor nu este *imposibilă*.

80. Considerăm de asemenea că regimul francez în această materie nu face *excesiv de dificilă* exercitarea acestui drept, până la punctul în care să descurajeze persoana afectată să inițieze o procedură judiciară. Chiar dacă s-ar putea afirma că, teoretic, persoana afectată s-ar afla într-o situație mai favorabilă dacă și-ar formula pretențiile în cadrul unei acțiuni în contrafacere, principiul efectivității, ca limită a autonomiei procedurale a legiuitorului național, nu merge într-atât de departe.

81. Din perspectiva principiului menționat, nu este relevant să se determine ce soluție ar proteja într-o măsură mai mare titularul programului pentru calculator, ci dacă cea existentă îngreunează în mod excesiv protecția sa.

82. Astfel cum am arătat anterior, nu există motive să se prezume *a priori* că măsurile, procedurile și mijloacele de reparație care guvernează în Franța o acțiune care se întemeiază pe un contract generează asemenea dificultăți până la punctul în care să afecteze, în practică, protecția drepturilor de care dispun titularii drepturilor de autor asupra programelor informatice.

83. Cu toate acestea, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica, în lumina tuturor elementelor relevante ale acțiunii în răspundere contractuală, dacă aceasta este situația.

V. Concluzie

84. În lumina considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța) după cum urmează:

„Articolele 4 și 5 din Directiva 2009/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind protecția juridică a programelor pentru calculator, coroborate cu articolul 3 din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală trebuie interpretate în sensul că:

– modificarea codului-sursă al unui program pentru calculator, efectuată cu încălcarea unui contract de licență, constituie o încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală ale titularului dreptului de autor asupra programului, în măsura în care modificarea respectivă nu este exceptată de la autorizare în conformitate cu articolele 5 și 6 din Directiva 2009/24;

– temeiul juridic al acțiunii pe care un titular al drepturilor de autor asupra unui program informatic o poate exercita împotriva beneficiarului licenței, ca urmare a încălcării drepturilor specifice titularului drepturilor de autor, este de natură contractuală atunci când contractul de licență însuși stipulează aceste drepturi în favoarea titularului programului informatic, în conformitate cu articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2009/24;

– revine legiuitorului național sarcina de a determina, cu respectarea dispozițiilor Directivei 2004/48 și a principiilor echivalenței și efectivității, modalitățile procedurale necesare pentru protecția drepturilor de autor asupra unui program pentru calculator în cazul încălcării lor, atunci când aceasta implică în mod simultan o încălcare a drepturilor respective și o neexecutare a unor obligații contractuale."